

Planinski Vestnik

Glasilo „Slovenskega Planinskega Društva“

XXI. letnik

1921

štev. 5

Planina Črni vrh

nad Sočo (1513 m).

Dr. H. Tuma.

Naveličal sem se v Logu čakanja na lepo vreme; bilo je že ves teden deževno. Prepisal sem bil vse svoje turistične notice in prečital v tihi šolski sobici ob Zadnjici nekoliko knjig. Deževno vreme ni hotelo nehati. Konečno mi je sveži veter obetal, da se vreme utegne vendarle obrniti. Skoro je še deževalo, ko sem se odločil na turo, ki sem jo moral toliko časa odlašati, na široko planoto na levi strani Soče: Črni vrh in Za Skalo. Vedel sem, da bo treba prenočevati v odprtih planinskih stanéh na trdi deski, in teren mi je bil docela neznan, tako da sem ga hotel prehoditi le ob najlepšem vremenu. Kakor da bi ga zaslutil, sem se odpravil z vodnikom Pavrom 21. avgusta iz Loga malo pred 7. zj.; oba sva bila precej težko obložena. Paver mi je služil bolj kot nosač za provijant in spalno vrečo, ker navedenih planin itak ni poznal in iskati nama je bilo treba domačih vodnikov.

Precej komodno sva prišla mimo Lábatnika (na karti Lavatinek) do prve hiše nad Bersnikom proti pol 9. uri. Tam sva poslala nekega pastirja po domačega vodnika „Na Skali“, naročivši, naj pride na večer na planino Črni vrh, ter sva krenila po dolini Bersnika (pišem Bersnik, bovški dialektični izgovor „Versnik“).*)

Mimo žage se gre po prvi brvi čez potok in brez poti kar po že pokošenih senožetih in mimo staj v direkciji na zadnje travnato brdo nad stajami pod gozdom okoli 1050 m. Te senožeti imajo precej strmo,

*) To lastno ime mora biti starodavno; našel sam ga kot Versia Sclavorum (potok Bersa nad Korminom) iz leta 1275 v glossariju Pramperi. Na Goriškem je sploh pogosto lastno ime Birs, pri Birsih. To ime sem našel tudi v rumunski zgodovini Jorga, ki na strani 133. pravi: Burzenland aus dem Slavischen Birs-Fluss, Birs-Land. Ime je torej ne le filologično jako zanimivo, ampak tudi važno za slovensko prazgodovino.

a solnčno lego, posebno najvišja ob točki 782 m „Na Črči“, kjer so štiri hiše, obljudene tudi pozimi. Da imajo gorko lego, je kazala mala njivica rži, na kupih starega gnoja so rasle buče, v celi občini Trenti in Soči edina rastlinska prikazen te vrste, poleg njih skrbno prekapana njiva čompe (krompirja) in fižola. Od Črč naravnost gor proti zahodu pelje steza na Predel 1286 m, prehod iz doline Bersnika v dolino Lepenja. Nad Črčami proti severu se dviga zelena ostroga pod Črnim vrhom (1513 m), na kateri stoji najvišja staja „Na Kolenu“, vidna daleč proti Trenti. Do konec brda nad Črčami, okoli 1050, sva hodila dobro uro. Tu sva se nekoliko oddahnila in od jutra sva vprvič malo pojedla.

S tega stališča sva imela lep pregled storjene poti po dolini Bersnika do kota, kjer so staje Pod Zjabci 764 m. Nad njimi se dviga gozd Visoki Zjabci in na desno pod planinskim stanom Zadnji Zjabci. Proti severovzhodu je najvišje obljudeno selo soške občine „Na Skali“, 973 m, proti severu zavarovano po grebenu Tičarice in široko odprto proti jugozapadu; zato je solnčno ter ima rodovitna tla.

Takoj za počivališčem pelje planinska, dobro razhojena steza najprej skozi gozd, potem v strmo grapo Korita, ki se prekorači ob 1236 m. Ob poti sva naletela na pičel studenec, ki je imel bržkone vode le letos po vednem deževju, ob večji suši pa gotovo presahne. Vreme je skozi kazalo na dež in bila sva s Pavrom oba precej dolgočasne volje, ker se nama je obečalo, da bo treba vedriti najmanj par dni v revnem kozarskem stanu Črnega vrha in biti brez dela. Tako sva počasi lezla kvišku in šele ob $\frac{1}{4}$ 12 stopila v planinski stan. Nebo se je bilo docela zagrnilo in oster, mrzel veter je pihal od juga sem. Pustil sem vodnika in nahrbtnik v stanu, ter pohitel po stezi pod Kanjec 1674 m, ki je lepo viden iz doline, ravno nad stanom malo na levo. Za Kanjcem se vleče dolič do Jezerca, danes le še lokve (Quelltöpfe). Nekoliko je rosilo, zato sem se ob Jezercu obrnil nazaj. Zavit sem bil v dolgo haljo raševinastega plašča. Radi tega me je 70 letni pastir Ivan Kravanja, p. d. Martin, ki me je srečal, imel za gozdarja. Rad bi bil začel z njim pogovor, pa ni šlo. Srdito me je pogledaval in komaj dajal odgovore, zavil par korakov v stran, sedel v kot pod skalo in se stisnil v svojo suknjico. Prav jasno mi je pokazal s kretnjami, da me ali zaničuje ali pa da se me boji radi koz. Tako sem moral molče nazaj. Okoli poldne je jelo deževati. Pastirji in živina so bili na dnini. Tako je počasi tekkel čas.

Proti trem pop. pa se je jel veter obračati, dež je prejenjal. Poskusil sem iti na lepo sedlo pod 1752 m, Škrbina pod Rušami. Ta zareza je prav karakteristična, navadno tako imenujejo pastirji vrata. Vrh Ruš (1752 m) je kakor odsekana skala in ravno tako so odsekane

šije, ki se nižajo od Kaludra doli. Skozi ta vrata gre steza s planine Črnega vrha v dolino Lepenje. Odtod sem imel lep pregled na vrhove levega brega Lepenje od Srednje Špice (1808) čez Lipnik. Brdo, Lopátnik, Šájterna do Krna, na desno in levo pod njim Veliki in Mali Lemež. Malo pod vrati sem naletel na skoraj 1 m debel macesnov štor, še dobro ohranjen, dokaz, da so lepi macesni enkrat rasli do 1700 m visoko in višje, dočim se sedaj po naših planinah v tej legi le redkokdaj še dobi količkanj vredno macesnovo deblo. Macesen je solnčno drevo, ne ljubi osov in zahteva precej prsti za svoje korenine. Ako ginevajo macesni, je gotovo, da mora biti temu vzrok prirodna sila. Ne more biti nižja toplota zadnjih stoletij, niti ni misliti, da bi človek ali koza izruval in posekal drevesca in debela, marveč je iskati in najti edini vzrok v prosihanju in razpokavanju apnenega terena, v katerega je vlaga splavila prhlo zemljo. Pomanjkanje rodilne zemlje je torej vzrok, da ginevajo po naših alpah debela v višji legi. Kedar izgine drevo in grmovje, tedaj solnce, dež in mrzal še hitreje vršita svoje rušilno delo; zaradi tega se zadnja stoletja močnejše in močnejše krhajo vrhovi in se pokrivajo s prhlím prodóm in melóm, ostalo drn pa voda odnaša s pobóčij, tako da se zelenice nižajo bolj in bolj.

Ko sem se okoli 5. vrnil v planinski stan, se je že precej izvedrilo. Stan je obrnjen proti zahodu; iz veže se nudi krasen razgled po Bersniku in proti Kaninu. Bili so vidni vsi vrhovi od Kanina do Črnelške Špice, Veliki Vrh (Rombon), Bricelj, med Logom in Bavšico (2343 m) Bovški Grintavec, Bavški Pelc (2437 m), Jalovec, Srebrnjak Trentski Pelc (2109 m), Plešivc, za temi Mojstrovka, Prisojnik, Razor, proti vzhodu TičERICA, Kuk (2038 m), Vogel (2348 m), Vršac (2234 m), Čelo (2227 m). Vreme je dvigalo in podilo meglo, sem in tje je solnce degnilo izza oblakov in razsvetlilo z žoltim leskom zasnežene alpske vrhove. Postal sem gotov, da bom imel za par dni posebno lepo vreme.

Ko sem dolgo zrl na krasni alpski prizor, so jeli po zelenem položnem rebru gor pastirji priganjati drobnico proti stanu. Pogon, t. j. najmlajši pastir, je bil ta dan prost. V Trentskih in Soških planinah služi navadno 7 pastirjev in 1 sirar ali spravník. Najmlajši pastir je pogon, ker mora živino poganjati k molži. Vrstè se s pašo tako, da gredo po troje zjutraj zgodaj z živino na dnino in se vrnejo okoli 5—6 pop. Ostali trije doma pomagajo spravníku, napravljajo drva in seveda tudi izdatno polegajo v pogradih. — Mali pogon se mi je bil brž pridružil, videč, da opazujem z daljnogledom vrhove in je postal zgovoren, ko je zapazil, da rad izprašavam. Kakih 60 m pod stanom je lepo zelena majhna lepočica „Na Kapšcu“ (očitno skrajšano iz Kópišče). Pogon mi je pravil, da imajo tam doli pastirji svoje kegljísče. Povedal

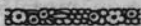
mi je tudi, kolikor je znal, imena bližnjih vrhov; med tem pa so priganjali kozarji čredo. Prve pridejo bestre koze. Prihajale so ena za drugo po stezi pred stan. Pogon je vse po vrsti poznal imenoma ter jih je klical: Gartrešca, Ribež, Hamsa, Zelena, Mokež, Pāsana, Liškež, Liska, Cola (t. j. kratkega trupa), Šeka, Cemba (od viseče dlake), Portež, Pisana, Zajka, Razora, Drekež, Havva, Halovéz, Črnica, Reslja (od cimpeljna pod brado), Pukež, Bandirca, Zvezda, Rmenčica, Pirkež, Sajež, Vrekež, Saježca, Cinga, Spevc, Lipež, Jopež, Beljana, Jungfra, Cmara, Marana, Portežca, Havba, vse to tudi v manjšalni obliki kakor Ribežca, Zvezdica, Pirkešca itd. Posebno se je pogonu dopadlo, da sem si vsa kozja imena po vrsti zapisal. Oči so se mu kar zasvetile od samozavesti, da toliko ve in niti ene koze ne izgreši. Seveda sem ga tudi primerno pohvalil. Za kozami v tropah, počasnejše, prihajajo ovce in od daleč se sliši krik pastirjev, sem in tje zamolklo prihaja z vetrom zvok od palice, padajoče po neubogljivih hrbtih.

Kmalu je bilo polno življenja v planinskem stanu. Bili so sami veseli mladeniči od 16—19 let, eni prav krepki. Komaj so odpravili čredo in se malo najedli skute in napili sirotke, so poletili nizdoli na Kapšče kegljat. Izrezali so si bili sami na planini keglje iz bukovine, stare krogle pa so prinesli iz doline gor. Veselo jih je bilo gledati, kako so metali krogle in se kosali pri igri. Med tem je zažarelo solnce, večerna zarja je oznanjala gotovo vreme. V stanu je bilo za večera polno šale, s'nehu in povestic med pastirji. — Vrnil se je bil tudi stari Martin. Nekako začudeno me je pomeril, ko me je zagledal v planinskem stanu. Brž se mi je pojasnila njegova nezaupnost. Po plašču in klobuku je sodil, da sem gozdar, ki je prišel koze rubit. Zaradi tega me je bil zjutraj tako srdito pogledal in mi ni dal nobenega odgovora. Ko je pa slišal, da sem celo kozja imena zapisal in da ga vabim za drugi dan s seboj po vrhovih, da mi on kot star pastir razloži vsa imena, postal je dobre volje in zgovoren.

Tako je med molžnjo živine hitro potekel večer. Molžnja traja približno poldrugo uro. Na planini v Črnem vrhu je okoli 530 ovac in 130 koza. Pričetkom letne dobe traja molža celi dve uri, pozneje, ko trava opeša, se skrči tudi na eno. Trentar nam je že lepo opisal planinski stan in molžo, zaradi tega se klicujem na njegov opis v Planinskem Vestniku XII., 1906. stran 73 in 92. Planinski stan je razdeljen na štiri dele. Na osojno stran je sirarnica, potem sledi kuhinja, poleg kuhinje je molznica in poleg nje kloníca za žival. Nad vežo, navadno v podstrešju nad štaló, so pogradi, kamor hodijo pastirji leč. Nad ognjiščem se na drogovich suše drva. Ognjišče je na tleh, poleg ognjišča kolovrat s kotlom.

Za večerjo nama je spravnik dal polente, s Pavrom pa sva si skuhala konzervo. Za drugi dan nama je še Martin obečal gotovo vreme in tako sem legel dobre volje spat. Spravnik mi je bil za posteljo vljudno ponudil kak pograd, kar pa sem odklonil. Soški in Trentski pastirji so tako utrjeni, da si niti ne preskrbe nekoliko slame ali sena za mehkejšo lego; zavijejo se kar v stare koce pa ležejo v oblicah spat (t. j. oblečeni, tako sem slišal, v šali govoriti Dolenjce). Da se pogradi ne čistijo, se ob starodavni naši kmečki navadi lahko domneva; radi tega sem ponujano posteljo odklonil ter si poiskal boljšo. Spravnik mi je preskrbel kakih 35 cm. široko desko, to smo položili na dve poleni tik ognjišča, sezul sem svoje okovanke in zlezel, seveda tudi v oblicah, v spalno vrečo. Da so imeli pastirji pri tem svojo zabavo, se po sebi razume; niso se mogli načuditi, ko sem izginil v vreči. Trdo se leži, a kadar je človek truden in malo dobre volje, mine tudi kratka planinska noč. Vesel pa je zjutraj človek, ko prva zora zabrezi in sveži jutranji zrak vabi na prosto.

Nisem še prav dobro zadremal, ko me je zbudilo iz prvega spanja zadušeno ječanje. Eden pastirjev je zlezel iz svojega pregrada, podnetil ogenj na ognjišču, sedel k ognju in si pregreval svoje ude. Ob letošnjem slabem vremenu si je bil prehladil eno nogo in marsikatero noč prečul sedé ali leže na dolgem stolu ob ognjišču. Tudi danes je bil pasel cel dan in skakal za drobnico od skale do skale, noč pa preječal na klopi za pojemaje plapolajočim ognjem in v svoji bolečini krčevito objemal stolovo desko k sebi. Večkrat sem zadremal, a vedno me je zbujalo bolešno ječanje, pomagati pa nisem znal. Komaj sem torej čakal jutra. Glasni dvojnati krik spravnika „pobi auf!“ je bil dovolj, da so poskakali pastirji eden za drugim s pogradow.

K Sv. Joštu.

Fr. Bračun.

Sobota popoldne pred Rokovo nedeljo.

„Bel kruh spet jedel bo seljak, bim, bom“, se zglesi s stolpa sv. Martina; iz Koprivnice pa odgovarja: „in sit potic, mesa bo vsak, bam, bom“. Kar zadonijo topiči od Sv. Jošta, da odmeva jek od gor in se širi daleč v Posavje; veselo zatrirjanči zvon v dolino:

„medice jaz oskrbel bom

in vina, piva — bim bam bom!“ . . .

*

Na gredi v hlevu se zgane kokot, se stresne, stegne vrat ter zakikirika v gluho temo. Jarčica zraven njega potegne kodrasto glavico izza peroti, se ozira po mračnem prostoru, pa vtakne kljun zopet med perje.

Prej mrtva hiša se zbudi k življenju. Moški in ženski glasovi prihajajo iz spalnic in kuhinje, prikrito, pritajeno. Nad streho vstajajo belkasti oblaki, sive proge daljšajo dimnik v stolp, se redčijo in izginjajo pod zvezdnato nebo. Moška postava se prikaže s palico v roki in z nahrbtnikom na plečih v polumraku na pragu; zamolklo odmevajo koraki po trdnem kolovoznem tlaku.

Orlica na severoizhodu ogrne škrlatast plašč, zvezde ugašajo druga za drugo. Škrjanček na njivi se prebudi, stresne roso s perja ter se požene iz brazde z glasnim žvrgoljenjem mlademu jutru naproti. Vrh črešnje drobnice zažvižga kos, izza hrasta onkraj meje mu odgovarja carar. V meji začvrči taščica, iz ovsene njive se odreže prepelica s „pet pedi“, iz daljave pa se zglesi krepek „čiri“ poljskega jereba.

Plašč nad Orlico dobiva od trenutka do trenutka bolj zlatnato barvo, Okič in Božični vrh se zasvetita iz polmraka, vedno nižje prihajajo svetlobne proge izza Orličinega grebena ter zadenejo konečno kamenati križ v Praprotišču, ki ga je tja postavila človeška roka pred dobrimi sto leti. Do sem je, tako pripoveduje ustno izporočilo, prišla „črna smrt“ — (bržčas črne koze l. 1818!) — pomorila nebroj ljudi ter izpraznila marsikako hišo; tu pa se je ustavila in — izginila. V spomin na to dejstvo stoji križ ob potu, a le podstavek je še prvoten, vse drugo so šele pred kratkim obnovili.

Mimo križa vodi pot po malo vzboklem svetu do izredno kamenitega, globokovrezanega kolovoza, ki se izkaže, ako ga pazljivo ogledujemo, za strugo izsušenega hudournika. Zaman povprašuješ najstarejše ljudi v okolici, zaman pregleduješ stare rokopise in primerjaš osebna in krajevna imena, nič ti ne izda, kdaj se je potok prestavil v dolino, kjer se vije zdaj počasi in leno ter izginja v tesno sotesko med Jerebinjakom in Vrsemi. Zgoditi se je moralo to pred mnogimi stoletji, ko so ob pečine na Jerebinjaku še pljuskali valovi predzgodovinskega jezera, jih izbrusili ter jim izdolbli in ugladili brazde, ki se mestoma še dandanes poznajo. Daleč doli do Rajhenburga je pokrivalo takrat jezero krajino; saj nahajamo še dandanes po sosednih gričih svižnico in na več mestih kopljejo sviž.

Izza Kozje gore se pripelje kragulj nad Okrog, kroži nad Malim Kamnom ter odplava z veličastnim poletom za Vrh.

Preko njiv pridemo po stezi na kolovoz, ki vodi nad Malim Kamnom in Orešjem po strani po pobočju skoz gozd proti Lazam.

Ves gozd je poln življenja. Z nežnim ci-ci se podi tropa senic od drevesa do drevesa in se obeša kimaje z našopirjenimi čopi po vejah. Na suhi cerovi veji sedi pestroperesni detel ter kljuva in razbija, da odmeva votlo na okrog. Vrh smreke kukuruka v jutranjem solncu grlica,

zbrni od časa do časa z glasnim tleskanjem v zrak ter se v ličnem loku povrne na prvotno mesto. Družina šoj prifrči z glasnim vriščem na hrast, po bukovih vrhah pa se podi tolpa kobilarjev z rezkim hreščanjem.

Malo nad Lazami se odpre svet proti jugu in zapadu. Nasproti pozdravlja potnika iz malega kotla ob vznožju 588 m visokega Lisca cerkvena sv. Neže, pokroviteljica Raštajnskega premogovnika. Vsi ti bregi in brežuljčki krog Sv. Jošta so polni izvrstnega rujavega premoga, ki po svoji kakovosti nadkriljuje trboveljsko kurivo; pa šele med svetovno vojsko so začeli v večjem obsegu izkoriščevati bogate podzemne zaklade. Do pod Raštajn (nemško Reichenstein — slov. ime ni znano!) so napeljali ozkotirno železnico. Plitvo zemeljsko plast, ki pokriva premogovne sklade, hočejo polagoma odstraniti ter kopati dragoceno gorivo deloma na svetlem.

Na desni zbode oči izza zelenja siva razvalina Raštajnskega gradiča, ki so ga razdejali kmetje za časa Gubčevega upora, na levi pa pozdravljajo iz daljave razsežna poslopja Rajhenburškega grada. Tu izdelujejo v lastnih tvornicah nemi beli menihi izvrstno čokolado in izborne trapestinca.

Odtod vodi pot po apnenastem svetu mimo treh sajastih kočic po valovitem grebenu naprej pod vrh Sv. Jošta. Ljudstvo v teh krajih je, kar kaže že pogled na bivališča, sela in vasi, revno in siromašno. V potu svojega obraza odvinja kmet trdi, izprani ilovki svoj borni kruh. Trudapolno in malo dobičkanosno delo greni kočarjem in kmetom veselje do domače grude ter jih tira kupoma v Raštajnske jame, kjer se jim nudi boljši zaslužek. Zato imajo tudi večji posestniki, ki jih moremo sicer daleč na okrog naštetih na prstih ene roke, radi pomanjkanja delavcev od leta do leta hujše križe in težave. Edino obdelovanje vinogradov se izplača; na lapornatem svetu rodijo mestoma prav dober „cviček“. Lesa je v izobilici, pa ceste so slabe in železnica daleč v stran.

Rjava senca smukne prek kolovoza v mlado smrečevje. To je boter lisjak, ki se vrača s ponočnega pohoda domov, pod preperelo in razpokano skalo. Svet tod okoli je pokrit z vsakojakim več ali manj pustim grmovjem ter z gozdi in nudi rjavi sodrgi dosti skrivališča. Po kopinju in malinju prepeljava mladi zarod leščarka, za velike praznike se posreči drznemu klatežu, da preseneti zajčka ali zasači nižje doli za močvirnimi jarki sloko, in če mu sreča ni mila, čemu pa kmetje redijo pitano perjad! In ne bodi len — miši je povsod zadosti . . . Razen tega pa — in to je glavna stvar — ima lisičji rod tod okoli tričetr let lovopust. Lovišča so po večini v kmečkih rokah, in kmetje jih izkoriščajo po eni strani do skrajnosti. Gorje srni, ki bi se prikazala — v kakem koli letnem času — v teh krajih! Toda odstrel lisic in kra-

guljev se pomladi in poleti „ne izplača, ko so naboji tako dragi!“ Res robanti in kolne kmet, da se hiša stresa, ko izginja kuretina druga za drugo; navzlic temu pa raje opusti kurjerejo, nego da bi s smotrénim zasledovanjem ugonobil drzno svojat. Zato pa postrelijo ob nedeljah in praznikih — tudi v lovopustu — pred domačimi braki vse, kar spada v — lonec.

Sploh je kmet v teh krajih starokopiten in nepristopen novim idejam kakor menda nikjer drugje. Tako nahajamo n. pr. res skoro pri vsaki hiši čebelnjak, a jeseni „terejo“ čebele, to se pravi morijo jih z žveplom in smodnikom — prav tako, kakor so jih trli tod pred sto leti. Tudi šole ne marajo, ker jim odteguje otroke od dela ter jih navaja k „lenobi!“ Proti sosеду, posebno pa tujcu je kmet nezaupljiv, neodkrit in nepostrežljiv. Zato srečamo le redkokdaj tujca v teh krajih. Vobče pa smemo reči, da je v tem oziru hribovec boljši od dolinca. Veliko vode bo pa še poteklo po Brestanci v Savo, preden se bo kmet v teh krajih otrešel pogubonosnega starokopitstva, ki mu brani z umetnimi gnojili izboljšati pridelek, z nasadom boljših trtnih vrst in kraju primernejih sadik izkoriščati osojne lege vinogradov in sadonosnikov ter s stroji nadomeščati pomanjkanje delavnih sil. Šola in cerkev, država in okraj morata tu roko v roki delovati! Izboljšati se morajo ceste in prometne zveze, ustanovijo se naj gospodarske zadruge pod državnim nadzorstvom, predvsem pa naj šola in cerkev porabita ves svoj vpliv, da izobrazita in duševno osamosvojita to v jedru dobro, v trpljenju in borbi za vsakdanji kruh celoma odrevenelo ljudstvo.

To bodi povedano mimogrede, pa v trajno uvaževanje! —

Še dobre četrte ure po klancu navzgor, prej pa suknjo z ramen! Čimdalje bolj strmo padajo solnčni žarki, prodirajo skozi listnate bukove veje, ki senčijo pot, ter grejejo in razžarevajo pleča. V stran torej malo bolj v goščo! Pa, glej! Mar cvete volovski jezik tamle pod skalo, poraslo z mahom, bršljanom in s sladkimi koreninicami tako vijoličasto-rdeče? Oho, ciklama, in tam še ena, tri in še več! Kar cel šop jih nabereмо, okrasimo ž njimi klobuk in prsa in še jih ostane vse rdeče za bolj pozne romarje. Vmes med duhteče ciklame vtaknemo še sinjih cvetk divjega svišča, nato še nekoliko korakov in na mestu smo!

Na 729 m visokem vrhu stoji sredi k večjemu tri streljaje dolge in istotoliko široke, skoro okrogle planotice starodavna cerkvena sv. Jošta; nič posebnega, nič znamenitega ne zunaj, ne znotraj, svetišče, kakor jih najdemo, kjer si bodi, krog ožje slovenske domovine. V glavnem in edinem oltarju stoji sirovo izdelan lesen kip svetega Jošta, ki gleda danes zavidljivo na levo proti sosеду sv. Roku, ki je z rožami in klinčki bujno ovenčan. Dobro nam dene, dasiravno je šele sedem zjutraj, pri-

jeten hlad v še prazni cerkvi. Od zunaj slišimo zbijanje desk, nabijanje topičev ter krik in vrvenje vernikov, ki spletajo na štirih glavnih ogalih planotice iz zelenih vej šotore za evangeljske postaje.

Skozi stranska vratica pridemo na južno stran cerkvice, odkoder se nam odpre čudokrasen svetozor — razgled na hrvaško Zagorje, bogato Posavje in kranjske Gorjance.

Tam na jugovzhodu nas prva pozdravi lična Koprivnica. Kakor ovčice krog pastarice z belim, širokim predpasnikom se gnetejo hišice krog župne cerkve na holmcu. Hm, dosti znoja bo prelil še danes g. kaplan, preden bo premagal v sredoavgustovi vročini $3\frac{2}{3}$ km zračne črte, pa 400 m višinske razlike!

Prilbližno v dvojni zračni razdalji zagledajo oči v isti smeri Podsredski grad sredi ogromnih gozdov. Grad je dobro ohranjen in služi posestniku knezu Windischgrätzu (konjiškemu) tu pa tam v bivališče. Malo bolj na levo opazimo bližnje Sv. Gore nad Podsredo, še bolj na levo, natančno v izhodni smeri pa se ustavi oko na daljnih Sv. Gorah, nad ličnim Sv. Petrom, poleg Majke Božje Bistričke najbolj slovečo romarsko pot ponosnih Posavcev in pobožnih Zagorcev. Kakor svetla kača se vije Sotla mimo Klanjca in Kraljevca proti Savi, tvoreč mejo med Slovenci in Hrvati.

Še bolj odprt je svet proti jugu in nam nudi čaroben razgled po bogatem Posavju. Malo nad krajem, kjer se strne srebrni pas Kranjske Krke s širšim Save, opazimo že s prostim očesom vse polno belih pik na zelenkastem ozadju — glavno mesto Štajerskega Posavja — Brežice. Onstran Save leži kopališče Čatež, z daljnogledom pa moreš videti od tu v čistem zraku celo kraljevi Zagreb.

Pa kdo naj našteje vse kraje in sela, griče in brda, potoke in reke, ki jih vidimo že s prostim očesom s tega vzvišenega razgledišča? Daljnogled v rokah in poseben zemljevid na kolenih ti povesta ob času jasnega vremena in prozornega vzduha izza cerkvice sv. Jošta več, kakor more še tako obširen opis.

Topiči zagrmijo, zvon zabrni daleč v dolino ter vabi vernike k opravi.

Od juga prihajajo Posavci, od severa se zbirajo žejni Planinci krog sodčka s pivom, brhke Zagorjanke pa krog medicarja. Medica za otroke in strdeni srčki s primernimi napisi za — — Bog varuj, da bi izdal za koga, saj tega še mamica vselej ne ve! — so zelo čislani predmeti. Od izhodne smeri je pravkar došel sredi cerkvenih pevk koprivniški kaplan, vroč, znojen pa tešč; a oči mu iskre veselja, ko si briše čelo z robcem. „Pa prav se mi godi!“ pravi za se: „Saj bi bil lahko bolj zgodaj odšel z doma.“

Zaman iščeš med zbrano množice lepih narodnih noš, kakor jih opaziš na drugih shodih. Razen Hrvata v bregušah in Posavke v ličnem, s kvačkanimi cvetkami ukusno okrašenem krilu samo poceni trgovsko blago! Še pred 50 leti je nosila najmanj četrtina navzočih ob taki pri-
liki obleko iz domače raševine in hodnine. — —

In zopet zagrmijo topiči in zopet zatrijanči zvon izza lin v stolpu Sv. Jošta, da se širi zvok daleč v Posavje in odmeva večkrat od so-
sednih gor:

„Zdaj spremljal bom
vas pa na dom!
Bim, bim, bam, bom!“

Lička Plešivica.

Branimir Gussich (Zagreb).

Jasno mesečevo svetlo obasjava široku cestu, koja se kao ogromna bela zmija provlači krajinom. Unaokolo se prostiru velike kamene poljane, obrasle kržljivim gustišem. Mestimice je, u kojoj uvali, poraslo nešto paše iz suhe crvenkaste zemlje. — Nas troje veselo koracamo tim gluhim mirom. Daleko se nad nama rasprostro svod nebeski, pun zvezdica. Široka se „mlečna staza“ raširila duž celoga horizonta, a nebrojeno se mnoštvo drugih svetlucavih točkica rasejalo po nebu. Levo se od nas ustrmila ogromna crna neman s jasno označenim konturama, stara Plešivica. Visoko gore, upravo nekako u sredini masive, svetli se na mesečevoj svetlosti njezina gola kamena glavica — naš cilj.

Cesta nas vodi sve više, a kjuč se za ključem gubi u tami doline. A i svetla gostoljubivih kućica Petrovoga sela postaju sve manja i slabija, te se jedno za drugim gubi u neprozirnoj tami. Još se katkada čuje daleki lavež pasa u selu, ali i taj doskora zamre. Samo šuštanje lišća u gustišu, uzrokovano povetarcem, što dolazi s Prebojske visočine, prekida tišinu. Sve se više diže cesta, sve jasnija postaje okolina. Iznad nas zaštropecu kola, a njihovo zvrndanje pospano odjekuje tišinom. Maleni konjići polagano stupaju kamenitom cestom, udarajući takt tugaljivome pevu kirijaša.

I ova promena prodje, kola zamahnu za zavoj, a nas opet okruži tišina jesenske noći. Tako prolazi vreme, i mi se sve više približavamo Prebojskoj visoravni. Mesec sve dalje putuje put zapada, zvezde menjaju svoja mesta, samo kumovska slama još uvek svetli nasred neba. Uspnemo

se i na visoraven. Hladni nam gorski zrak zastruji ususret! Pred nama se rasprostrela prilično široka ravan, veliko kameno polje. Leti se ovde sastaju stada cele okoline; tu je zajednički pašnjak čitavoga kraja. U junu oživi ova pustoš i nebrojeni zvončići koza i ovaca, koje brsteći kreću od grma do grma, od treske do treske, odzvanjaju naokolo. I jedva je ono malo zelenila, što ga izvabi vruće proljetno sunce, popaseno, kadli ohlade noći, a severni mrzli vetrovi zavladaju krajem. Mrazovi posiplju pod jutro svojom svetlećom, tankom kožicom popasene i uvehle travke, a pastiri, koji nisu imali vremena ni da se pravo udomaće, moraju da se vrate u dolinu, jer posle mraza i vetra odmah dolazi i zima, koja sve pokrije svojim jednoličnim pokrovom.

Desno se od nas uzdiže nekoliko koliba, sabitih od dasaka i ogradjenih pleterom. To su pastirski stanovi, što sada stoje prazni i zapušteni. Ovde nakanismo provesti preostali deo noći. Smestismo se u jednoj od ovih koliba i doskora smo se preselili u daleki svet snova. Pred jutro se probudim te podjem nabrati nešto granja za vatru. Medjutim ustadoše i drugovi i doskora je vatra svojim nemirnim svetlom obasjavala prostoriju. Pošto smo se okrepili za daljnji put, krenusmo.

Premda je još vladala tama, ipak se osećao skori dolazak zore. I dok smo mi ulazili u ogromnu bukovu, mestimice starim jelama i omorikama izmešanu šumu, istočno se rumenilo širilo sve dalje po horizontu. Put nas vodi dosta strmo uzbrdo; čas se probija kroz stene, čas kroz gorske dolinice. Neprestano se ugibamo vrtačama, zakretajući sad na desno, sad na levo. Gusta ogromna bujad i debele zelene naslage mahovine prekrivaju tanku naslagu humusa, što se vekovima sakupljala na dnu dubokih vrtača. Što mi više, to okolina poprima sve većma jesenski izgled. Dok je u nižim regijama bila još sva šuma zelena, ovde već počinje lišće opadati. A i debla postaju sve deblja i viša. Crnogorica biva sve mnogobrojnijom — a pojedine se ogromne bukve osobito ističu u toj romantici. Zelené, žute i crvenkaste boje njihovih krošnja prelevaju se u tracima jutarnjega sunca, a oklijaštrani vrhovi ili prebite grane svedoci su burnih, preživelih dana.

I sunce je već izašlo nad susednim vrhuncem, kad stigismo na gorsku visoravan, veliku livadu, podno samoga vrha. Uz njen se rub, naslonjena na nekoliko prastarih bukava, stisnula malena, napô porušena pastirska koliba. Nekoliko belih i žutih lepira potražuje poslednje jesenske cvetove, a tek retko koja pčela ili bumbar, zazujuvši u zraku, prekine tišinu.

Medjutim je sunce upravo na ličku počelo pripicati! Ostavivši planu, krenemo u šumu, koja prema vrhu postaje sve niža. Male jele pognutih vrhova i zakržljale niske bukve prepliću se tako, da je teško

naći prolaz. Pravoga je puta već davno nestalo, te samo polagano dobivamo na terenu. Čas se veremo uz strmo stenje, čas si krčimo prolaz kroz visoku travu! Već otpre kamenit kraj postaje sve kamenitijim, a i sve strmijim. Napokon se probijemo kroz guštaru, a nad nema se ukaže dugoljasta, gola glavica Plešivice. Tražeći put na širokome melu, stignemo napokon, preko nekoliko strmih, suhom travom obraslih obronaka, medju kleku; a prešavši je, evo nas napokon na samomu vrhu!

Premda je uspon dosta naporan, u nekim slučajevima naporniji nego mnogi i na koji poznati alpski vrhunac, to te redak vidik i široki pogled za sve minulo uvelike odštećuje. Prema istoku obuhvaća ti oko široko Bihaćko polje, što ga preseca srebreni trak Une, zatim daleke ruševine Cetingrada, te ogromne snežne vrhunce Dinarskih planina, koji se gube daleko na horizontu, S juga se rasprostrela široka Lička visoravan, ogroman kamenjak, isprekidan belim cestama, malim uzvisinama i samo negde dubokim kenjanima reka ponosnica. Visoko se pak uz nebesko modrilo nizaju rastrgani vrhovi gordoga Velebita, zatvarajući pogled na more. Dok je celo ovo obzorje pusto, brez zelenila i šuma, sušta vrljet, to su na zapadu raširile svoju tamnu zelenu koprenu ogromne šume Kapele i Gorskoga Kotara. Samo kamene litice Belih Stena i vrh starca Risnjaka iskaču iz te bujne zeleni. Podno tebe, usred šuma, pozdravlja te biserje ovoga kraja, krasne Plitvice, ili kako ih narod ukratko zove „Jezera“. Nanizala su se ta gorska oka usred velikih bukovih šuma i tamne crnogorice, strmih litica i sočuih pašnjaka; a voda si, modra i prozirna, utise put, padajući niz stepenice sve niže, dok kao uska Korana u dubokome koritu ne prosledi put severa. U tom smeru gubi ti se oko u nepreglednom mnoštvu gorâ i brežuljaka, sezajući sve do doline Save i do dalekih Slovenskih planina.

Naravno, da uz takav razgled vreme i prebrzo prolazi, i da smo doskora morali pomišljati na povratak. Brzo se išlo nizbrdo i postepeno smo opet dolazili u zelenu šumu. Prodjosmo i razrušenu kolibicu, predavši je i opet njezinoj samoći, dok je prašuma bivala sve čišća i sve redja. Prevaljenih i osušenih stabala, prastarih dubova i prebačenih grana bivalo je sve manje, a tragovi kotača, te sve izvoženiji put, opominjao nas je na blizinu ljudskih naseobina. Tako se doskora opet nadjosmo na Prebojskoj visoravni, a široka nas cesta brzo dovede do sela.

Medjutim se bila spustila i noć. Tmina je zakrila golu glavicu Plešivice, a noćni se mir raširio krajem. Samo iz daleka dopiralo je do nas veselo pevanje mladeži, što se negde sakupila na selu, ljušteći kukuruz.

Društvene vesti.

Organizacija skupnosti med Jugoslovanskimi in Čekoslovanskimi planinskimi društvi.

Po prevratu je takoj vzniknila ideja, da treba v naši državi enotno organizovati turistovsko delovanje. Ker delujeta v bistvu samo naše Slovensko Planinsko Društvo s svojimi podružnicami ter Hrvatsko Planinarsko Društvo v Zagrebu, sta ti društvi pričeli priprave za ustanovitev skupnosti. Koncem preteklega leta pa je nastopil Klub Československých Turistů v Pragi akeijo za sporazumno delovanje med našim, odnosno med jugoslovanskimi planinskimi društvi ter čekoslovansko planinsko organizacijo. Da se ta skupnost udejevi, je sklical Osrednji odbor SPD skupno sejo jugoslovanskih planinskih društev ter delegatov Kluba Československých Turistů.

To zborovanje se je vršilo pri seji našega Osrednjega odbora dne 15. maja t. l. pod predsedstvom načelnika Slov. Plan. Društva Dr. Frana Tominšeka. Navzoči so bili: Odborniki SPD (Rudolf Badiura, Karol Hladký, Makso Hrovatin, Franc Kos, Pavel Kunaver, Ivan Ogorelec, Dr. Anton Švigelj, Stanko Tominšek) ter kot zastopniki podružnic: Brunon Rotter (za Mariborsko in Podravsko podružnico), P. Močnik (za Mežiško podružnico), I. Božič (za Goriško podružnico), delegati Kluba Československých Turistů gg. Dr. Viktor Dvorský in Dr. Karl Paul iz Prage ter Dr. I. Pavliček iz Jesenic, zastopniki Hrvatskega Planinarskega Društva gg. ravnatelj Josip Pasarić iz Zagreba in Dr. I. Krajač iz Jaske, za srbska društva Dr. Ciril Žizek, načelnik odseka za promet tujcev v trgovinskem ministrstvu v Beogradu, za Česko Obec v Ljubljani g. nadzornik Jan Ružička, ter zastopniki časopisja

I. Predsednik Dr. Franc Tominšek da po prisrčnem pozdravu zborovalcev in zastopnikov časopisja najprej na dnevni red razpravo o ustanovitvi ožjih medsebojnih odnosov med jugoslovanskimi in čekoslovanskimi turistovskimi društvi. Predsednik poudarja, da je baš SPD vedno bilo v najtesnejših zvezah z brati Čehi. Čehi so imeli na slovenskem ozemlju svojo Česko podružnico našega društva in so stalno posečali naše gorske kraje, stavili tukaj svoje kočice, gradili planinska pota in vedno podpirali naše društvo v bojih proti nemškim planinskim društvom. Ta najožja skupnost delovanja sedaj ni mogoča, ker imamo vsak svojo samostojno državo in Čehoslovaška država ne more dopustiti, da bi tam delovala društva, ki bi imela svoj sedež v inozemstvu; zato pa tudi nasprotno češka planinska društva ne morejo kot taka pravilno obstojati v inozemstvu, in tedaj takisto ne v naši državi. Slično razmerje velja vsekako tudi o naši državi. Bivša Češka podružnica, ki je prej tvorila vez med nami in Čehi, se je razšla. Zato pa je potrebna nova vez med jugoslovanskimi in čekoslovanskimi planinskimi organizacijami in to vez naj bi tvoril skupen „Planinski Svet“, ki naj posreduje v turistovskem in prometnem oziru med nami in Čekoslovansko. Radi ustanovitve tega Planinskega Sveta so se že vršili pismeni dogovori in današnji sestanek ima namen, da še natančneje in podrobneje vse potrebno dosežemo.

Dr. Viktor Dvorský izreka v imenu KČT jugoslovanskim turistom najprisrčnejše pozdrave ter oriše na kratko razvoj Kluba Čeških Turistov. Ta klub je že staro društvo, ki je pred vojno delovalo samo lokalno in to v planinskih krajih, koder je imel češki živelj večino; vzporedno z njim so delovala tudi druga manjša lokalna turistovska društva. Po prevratu pa se je sklenilo, da prevzame ta klub kot Klub Československých

Turistů vso planinsko organizacijo v Českoslovaški državi v svoje roke. Vsa druga turistovska društva so se že združila v njem. Tako je danes Klub Československých Turistů edino turistovsko društvo v Českoslovaški državi in ima že 120 podružnic s 15.000 člani. Organizacija tega društva se v temelju ne razlikuje mnogo od organizacije SPD; centrala je v Pragi in v centrali so včlanjeni razen Pražanov tudi člani iz takih krajev, koder niso ustanovljene podružnice; podružnice pa so ustanovljene v vseh za turistiko važnih krajih in delujejo avtonomno, a morajo pošiljati del svojih članskih prispevkov centrali. Zato pa izdaja centrala časopis za celotno društvo in zastopa celotno planinsko organizacijo napram oblastvom v državi in tudi na zunaj.

Da morejo podružnice bolje delovati, so v važnejših pokrajinah ustanovljene organizacije, imenovane župe; več podružnic se namreč zbere v jedno župo in izvoli župni odbor; podružnice pa so lahko včlanjene v več župah, posebno v pokrajinah ob meji, kjer se je treba medsebojno podpirati. Organizacija KČT je taka, da vodi centrala administracijo tudi za podružnice in da zato podružnice lahko vso energijo porabijo za turistovska dela. KČT izdaja skupno glasilo „Časopis Turistů“, ki ga dobijo vsi člani centrale in podružnic brezplačno, ker dobiva društvo v to potrebno letno podporo, ki je znašala do sedaj najmanj 250.000 Kč na leto in ki se bo za letošnje leto še povišala. Českoslovaška turistovska organizacija je torej enotna in trdna.

Pri današnjem sestanku pa gre pred vsem o tem, da se sklenejo ožji stiki med Čehoslovaki in Jugoslovani. Zato predlaga, da naj se ustanovi skupni „Planinski Svet“, ki sestoji iz 4 do 5 delegatov od vsake strani; ti delegati naj bi bili medsebojno vedno vsaj v pisemski zvezi, od časa do časa pa naj zboruje Svet pri skupnih sestankih.

Najvažnejše točke delovanja bi bile:

1. Vprašanje dijaških prenočišč. KČT je taka prenočišča za českoslovaške dijake v vsej državi že ustanovilo in izdaja dijakom v to svrho posebne izkaznice. Radi skupnosti bi za prvo bilo potrebno, da dobe v obeh državah dijaki, ki se izkažejo z legitimacijo kakega planinskega društva, zastopanega v skupnem Planinskem Svetu, v obojestranskih planinskih kočah iste udobnosti ko društveni člani in da smejo druga za dijake določena prenočišča posečati dijaki iz obeh držav; izdajajo se naj za českoslovaške in jugoslovanske dijake enotne izkaznice, ki bi bile veljavne v obeh državah in bi imele seznam vseh dijaških prenočišč v Jugoslaviji in Čehoslovaški.

2. Člani vseh jugoslovanskih in českoslovaških planinskih organizacij, ki so zastopane v Planinskem Svetu, naj dobe v kočah teh društev iste ugodnosti ko v kočah lastnega društva.

3. Planinski Svet naj skuša doseči čim najugodnejšo železniško in paroplovno zvezo med državo Srbov, Hrvatov in Slovencev in Českoslovaško državo potom primernega posredovanja pri obojestranskih državnih činiteljih. Najvažnejša bi bila direktna železniška zveza med Č. Budjevicami in Jesenicami, pri čemer bi ne bilo prestopanja in nikakoršnih potnih in carinskih revizij v Nemški Avstriji, tako da bi bila prva taka revizija na Jesenicah. Vlak naj bi vozil čez Selztal. Zveza po Dunavu naj bi se na isti način uredila. Poskusiti pa bi tudi bilo, da se doseže za skupne izlete znižana vozna.

G. Dr. Ciril Žižek pozdravi v imenu ministrstva (odseka za promicanje prometa stranaka) idejo ustanovitve predlagane skupnosti; ministrstvo bo to stremljenje vedno podpiralo. Današnje zborovanje pomeni dober korak naprej, ne samo v naši domači organizaciji, nego tudi glede tesnejšega stika z bratsko Českoslovaško. Po srbskih pokrajinah dosedaj niso mogli dosti delovati. Vsekako se ustanovijo tudi v srbskih pokrajinah planinska društva, ki se pridružijo skupni organizaciji. Inicativo za

ustanovitev teh društev je prevzelo Geološko društvo univerze v Beogradu, ki je tudi njemu poverilo zastopstvo pri današnjem sestanku. On tedaj izjavlja, da pristopijo srbska planinska društva k organizaciji, ki se danes snuje. Edino društvo, ki v srbskih pokrajinah sedaj deluje, je ono v Užicah, ki pa ni moglo poslati svojega odposlanca; v Beogradu in v Nišu se nameravajo ustanoviti planinska društva takoj, čim bo znan izid današnjega zborovanja.

Predsednik Dr. Tominšek proglašja, da je Osrednji odbor SPD točke, ki jih nasvetuje Klub Československých Turistů, že sprejel in razen tega sklenil, da bode pri našal naš Planinski Vestnik tudi članke iz českoslovaških pokrajin in poročila o tamošnjem turistovskem delovanju in gibanju. Kar se tiče prenočišč, je pri nas položaj drugačen. Društvo samo nima organizovanih dijaških prenočišč, ker obstoja za celo našo državo poseben dijaški Ferijalni Savez, ki preskrbuje dijakom prenočišča. Pač pa je SPD dovolilo temu Ferijalnemu Savezu, da imajo vsi dijaki, ki se izkažejo z legitimacijo Ferijalnega Saveza, v kočah SPD iste ugodnosti kakor društveni člani. To pravico podeljuje SPD tudi vsem onim českoslovaškim dijakom, ki se izkažejo z izkaznico KČT. Da pa bo naš Ferijalni Savez pri svojih lastnih prenočiščih dal českoslovaškim dijakom iste prednosti ko svojim, se bo zanesljivo dalo doseči in tozadevno prevzame tudi naše društvo posredovanje.

Glede načel, kako naj posluje skupni Planinski Svet, se strinjamo s predlogi Dr. Dvorskega.

G. Dr. Krajač izjavi v imenu Hrvatskega Planinarskega Društva, da se popolnoma strinja z načeli, ki jih je zavzelo SPD. Isto izjavi g. ravnatelj Pasarić, ki še posebno opozarja na to, da bo treba vlado informirati, da se ne dopušča ustanavljanje kakih planinskih društev, katerih člani bi bili tuji pripadniki.

Po kratki debati, katere se še udeležijo Dr. Krajač, ravnatelj Pasarić, Hrovatin, Badiura in Dr. Dvorsky, se sklene, da se ustanovi skupni društveni Svet pod imenom „Slovanski Planinski Svet“ (češko: Slovanská Turističká Rada), obstoječ iz 12 članov, katerih 6 imenuje KČT, drugih 6 pa jugoslovaška planinska organizacija, in sicer po današnjem položaju SPD 2 člana, HPD 2 člana, dočim je snujočim se srbskim planinskim društvom pridržano imenovanje 2 članov. Ta sestava velja, dokler ne bo ustanovljena enotna planinska organizacija za celo Jugoslavijo. Slovanski Planinski Svet bode posredovalen organ za razvoj turistic in prometa med obema državama in prevzame v današnjih predlogih označene naloge. Sklepalo se bode pismenim potom, ob ugodnih prilikah pa se skličejo sestanki delegatov. Dokler se Slovanski Planinski Svet končno ne ustanovi, vodita pripravljalna dela SPD in KČT.

II. Nato se je prestopilo k drugi točki dnevnega reda: Ustanovitev skupnosti med planinskimi društvi naše kraljevine.

Predsednik dr. Tominšek na kratko poroča, da bi bilo mogoče raztegniti eno sedanjih organizacij na celo državo in v isti združiti vsa obstoječa društva ali pa ohraniti Slovensko Planinsko Društvo in Hrvatsko Planinarsko Društvo, kakršni obstojita, a doseči ustanovitev novih planinskih društev v vseh onih pokrajinah, koder planinska društva še ne delujejo, potem pa iz vseh teh društev ustanoviti skupen društveni organ kot Zvezo ali Savez. Ker je glede ustanovitve takega Saveza že stavilo H. P. D. konkretne predloge, podeli besedo najprej odposlancema H. P. D.

G. Dr. Krajač nato izjavi, da naj skleneta dosedanji planinski društvi S. P. D. in H. P. D. kot dve pozitivni in historični planinski organizaciji na dosedanjem etnografskem področju medsebojno zvezo (a ne edinstveno društvo). Savez imej namen, da pospešuje intenzivnejše kulturno delo in edinstveno reprezentacijo. Kooperacija naj temelji na teritorialnem principu, t. j. S. P. D. naj deluje v onih delih države,

kjer je delovalo že sedaj, dočim bode H. P. D. takisto razvijalo svoje delovanje v pokrajinah, ki se priznavajo Hrvatom; ustanovi naj se nadalje Srbsko Planinsko Društvo ali klub, ki bi pristopil kot tretji član Savezu, nakar bi se ta Savez mogel nazivati jugoslovanski. Morejo se pa seveda v poedinih pokrajinah ustanoviti samostojna planinska društva in pristopiti Savezu. Ta Savez bi tedaj združeval vsa društva v jedno celoto. Program za skupno delo naj bi bil ta, da se izdaja skupno planinsko glasilo, ki prinaša članke in slike iz vseh v Savezu zastopanih pokrajin; Savez je skupen zastopnik pred oblastvi, posebno napram centralnim oblastvom, in skupna reprezentacija na zunaj ter skupna obrana in zastopanje planinskih interesov. Izdajale bi se naj skupne ali enake članske legitimacije, eventuelno s fotografijo. Nobeno društvo ne sme konkurirati drugemu, obstoječa društva naj bodo vzor novim, ki se šele osnujejo.

G. Dr. Žižek izjavi, da je vprašanje, kako se ustanovi skupna organizacija, precej težavno. Sedanji temelji turistovskega dela se morajo vzdržati in na teh temeljih naj se gradi naprej. Mi imamo sedaj dva temelja: v Slovenskem Planinskem Društvu in Hrvatskem Planinarskem Društvu, toda pri nadaljnjem delovanju se morajo ti temelji izravnati v skupen pravec. Za edinstvo je ugodno, da se dosedaj v Srbiji v turistovskem oziru še ni delalo in se zato sedaj lažje enotno razvija. Pravi izhod bo torej, da se začne razvijati planinstvo tudi v srbskih pokrajinah; vendar pa je bodoče delovanje zamisliti v skupnem društvu, ker ima taka skupna organizacija večjo moč. Predlaga torej, da naj se sestavi pripravljalni odbor, ki sestavi pravilnik za skupno delovanje, in nasvetuje, da naj nam bode pri tem za vzor jedinstvena češka organizacija.

Predsednik Dr. Tomiňšek s stališča SPD poudarja, da ima naše društvo v svoji organizaciji in po obilici svojih planinskih postojank že velik gospodarski pomen; društvene postojanke reprezentujejo dragoceno imovino, katero treba z vso previdnostjo oskrbovati. Kar obstoji, to se tedaj ne sme podirati, pač pa je treba delo razširiti. Naše društvo je toliko razvito in ima utrjeno organizacijo, da lahko služi novim društvom za vzor, in bo tudi pripomoglo po svojih izkušnjah pri napravah drugih društev. Pridružuje se mnenju Dr. Žižeka, da je treba ustanoviti tudi po srbskih pokrajinah planinska društva in jih pridobiti za skupno delo; pripravljalni odbor za skupno organizacijo pa je treba takoj izvoliti.

Nato se sklene, da se ta pripravljalni odbor takoj sestavi; soglasno se izvolijo v ta odbor gg: ravnatelj Pasarić, dr. Krajač, dr. Tomiňšek, Badiura, dr. Švigelj, Dr. Žižek in Dr. Žujević iz Beograda.

Predsednik naprosi g. ravnatelja Pasarića in dr. Krajača, da izdelata načrt glede ustanovitve Saveza. Gospoda izjavita, da se predloži tozadevni načrt obnemu zboru Hrvatskega Planinarskega Društva, ki se bo v kratkem vršil, in ga po odobritvi dopošljeta Slovenskemu Planinskemu Društvu.

Dr. Pasarić še prosi, da naj bode sedaj, ko H. P. D. svojega glasila ne izdaja, Planinski Vestnik tudi glasilo za HPD in da daje prostora za priobčevanje njegovih društvenih vesti in člankov.

Odbor SPD temu soglasno pritrdi in predsednik dr. Tomiňšek pojasni, da je Planinski Vestnik že začel priobčevati hrvaške članke in da pozdravlja nove naročnike za Planinski Vestnik.

Nato se predsednik zahvali vsem sodelujočim, osobito pa češkim delegatom, katerih pojasnila in predlogi bodo mnogo pripomogli k ujedinenju planinskih društev bratskih si narodov, konstatuje, da se je kljub različnim stališčem pokazalo, da ni načelnih zaprek proti ustanovitvi skupne organizacije in da se bode zveza z bratskimi društvi, ki je tudi že dosedaj obstojala, z medsebojnim spoznavanjem le še bolj utrčila.

Savinjska podružnica „Slov. Plan. Društva“ je imela svoj 28. redni občni zbor v Žalcu pri Hodniku dne 20. aprila 1921. — Občni zbor, katerega se je udeležilo dovoljno število članov, pravih prijateljev naših planin, je obsegal v glavnem poročilo društvenega predsednika g. Frana Kocbeka, ki spodaj sledi. Volitev novega odbora je pokazala sledeči izid: predsednik Franc Kocbek, nadučitelj v Gornjemgradu; podpredsednik dr. Ernest Kalan, odvetnik v Celju; tajnik Tone Zdolšek učitelj v Gornjemgradu; blagajnik Fr. Podbrežnik v Gornjemgradu; odborniki: Fran Roblek, velepos. v Žalcu; Fran Tiller, sod. svet. v Celju, Branko Zemljič, nadučitelj v Rečici. Nadalje se je obnovil žalski odsek podružnice. Občni zbor je sklepal o izboljšanju prometnih sredstev od žel. postaje Rečica ob Paki v Logarsko dolino kot izhodno točko v Savinjske planine. V programu podružnice je istotako izboljšanje gorskih stez in koč v naših planinah.

Poročilo Savinjske podružnice Slov. Plan. Društva o delovanju l. 1920 se glasi:

Podružnica je štela l. 1920 439 članov in sicer: 1 častni član, 63 ustanovnikov in 375 rednih članov. Ustanovnikov je v Celju na novo pristopilo 7. Število članov se je od leta 1919 pomnožilo za 160, in sicer največ v Celju in Hrastniku. Naša podružnica pa ima tudi že v Zagrebu 10 članov. To je za njo razveseljav pojav, ki jasno kaže, da si podružnica pridobiva od leta do leta več simpatij in da se slovensko planinstvo čimdalje lepše razvija. Za nabiranje novih članov si je kakor prejšnja leta pridobila največje zasluge gospica Justina Omladič v Celju, v Hrastniku pa učitelj Miloš Roš. Prav uspešno je pobirala članarino novih in starih članov v Žalcu gospica Jana Hodnikova, na Vranskem pa gospica Slavka Schwentnerjeva. Vsem izrekamo iskreno zahvalo!

Kruta smrt nam je pobrala tri člane ustanovnike. V Lučah je umrl Jakob Krivec, ki nam je svoj čas podaril Trbiško zijalko. V Gorici je umrl velezaslužni Miha Vošnjak. V Mariboru je nagloma preminul stotnik Drago Poš, ki je preiskoval naše podzemeljske jame in nabiral hrošče. Ohranimo jih v blagem spominu!

Podružnica je v minulem letu prejela sledeče podpore: Posojilnica v Celju 1000 K, Južnoštajerska hranilnica v Celju 1000 K, Zadržna Zveza v Celju 1000 K, Savinjska posojilnica v Žalcu 150 K, Okrajni odbor gornjegrajski 100 K, Posojilnica v Šmarju 50 K in notar Hinko Požun v Gornji Radgoni 100 K za napravo kopeli pri Piskrniku.

Vsem darovateljem srčna hvala!

Delovanje podružnice se razteza na planinske koč, na pota in raznoterosti. Podružnica ima 6 planinskih koč, 2 pa od Osrednjega odbora SPD v oskrbi.

a) Gornjegrajsko koč na Menini je meseca oktobra zlobna roka sežgala. Ostala je samo omara, ki se je že eno leto poprej prenesla v pastirsko koč.

Koč na Raduhi smo dali za silo popraviti, vendar je brez inventarja. Letos dobi železno peč iz Lučke koč; ta služi za naprej samo za vedrenje.

Kocbekova koč se je rabila le ob priliki maše v kapelici in včasih so tam spali dijaki, kadar je bila koč na Korošici prenapolnjena. Iz tega namena bi bilo dobro, ako bi se opremila z več ležišči, dokler ne bode koč na Korošici povečšana.

Hausenbichlerjeva koč na Mrzlici se je nekoliko popravila. Nabavile so se nove ključavnice. V prejšnji drvarnici se je napravil stróp, tla in dvojna stena ter vhod tja iz sobe. V podstrešje je zdaj vhod od zunaj. A kmalu je bila koč zopet pokvarjena. Popravilo je oskrbel učitelj Miloš Roš v Hrastniku, za kar mu izrekamo srčno zahvalo. Inventar se ni dal v koč, ker bi bil gotovo pokraden.

Mozirska koča na Golteh je bila precej dobro obiskovana. Število turistov se ni dalo dognati, ker je bila spominska knjiga ukradna. Ta koča bode letos povečšana po načrtu, narejenem od načelnika, Mozirjani pa bodo zgradbo večinoma sami financirali. Ko bode koča povečšana in oskrbovana, je pričakovati, da bode dobro obiskovana, zlasti od celjskih turistov.

Najvažnejša podružnična zgradba je Frischaufov dom na Okrešlju, ki je oskrbovan skozi 3 mesece. Vseh obiskovalcev je bilo 801; od teh je bilo 713 Slovencev, 75 Nemcev, 10 Hrvatov, 1 Čeh, 1 Srb in 1 Rus. Glede planinskih društev je bilo članov S. P. D. 404, H. P. D. 10, D. u. Ö. A. V. 7, in nečlanov 380, kar kaže, da se jih mnogo še ne zaveda o važnosti planinskih društev, a bi radi samo uživali njih dobrote brez podpore. Vso nošnjo in shranjenje inventarja je preskrbel — kakor prejšnja leta — Anton Herle v Solčavi, za kar mu gre srčna hvala! — Omeniti pa moramo, da je Frischaufov dom včasih tako prenapolnjen, da mora po več turistov skupaj ležati na eni postelji, drugi pa morajo celo oditi. Zato bi bilo nujno potrebno, da se nekdanja nemška koča za silo popravi in se v njej napravijo ležišča zlasti za dijake; s tem bi se Frischaufov dom razbremenil. V ta namen je knezoškofijska gozdna uprava v Gornjem gradu dovolila, da smo smeli posekati en macesen, iz katerega smo dobili okoli 1200 skodel. To delo je stalo 1320 K. Poprava dotične koče za silo bi pa stala brez inventarja približno 14.000 K.

Piskernikovo zavetišče v Logarski dolini, ki je last Osrednjega odbora, je oskrboval celo leto Fortunat Herle. Obiskovalcev je bilo 393, in sicer za 100 več kakor l. 1919. Od teh je bilo 294 Slovencev, 83 Nemcev, 12 Hrvatov, 6 Srbov. Za to kočo je podružnica nabavila raznega inventarja v vrednosti 1.082 K. Razen tega smo plačali popravila. Osrednji odbor je namreč naročil, da ima manjša popravila izvršiti podružnica na svoj račun, potem ne zahteva od nje nobene najemnine.

Največjo sitnost smo imeli s Kočo na Korošici. Spomladi je pred sezono silni vihar odtrgal celo streho in jo prevrgel. Inventar, ki je bil v koči, zlasti knjige, je bil večinoma uničen. Osrednji odbor je takoj, ko je izvedel za to nesrečo, naročil podružnici, naj v naglici napravi novo streho, kar se je tudi zgodilo. Streha nad sobo je iz lesa in nima nobenega podstrešja. Na deske se je pribila lepenka in na isto se je vlij cement. Streho je vodnik Franc Dežman izvrstno popravil in je upati, da se enaka poškodba ne bode mogla več pripetiti. Naprava nove strehe je stala 6877.82 K, dolžni pa smo še za cement in lepenko okoli 4000 K. Leta 1919 smo plačali za popravila 1.761 K. Iz tega je razvidno, da je naša podružnica za to hišo že mnogo žrtvovala. Za kočo smo kupili nov štedilnik, tako da sta ondi zdaj dva. Ker se koča ni mogla hitro popraviti, je bila oskrbovana samo blizu dva meseca. Obiskovalcev je bilo 220; Od teh je bilo 190 Slovencev, 18 Nemcev, 3 Hrvati in dva Rusa. Povečšanje te koče, ki ima samo 10 ležišč, je nujna potreba; načelnik je to poudarjal na zboru delegatov l. 1919, a Osrednji odbor nam ni prišel na pomoč, podružnica pa dela in stroškov ne zmaga, ker je že zadolžena.

b) Drugo važno delovanje podružnice se nanaša na napravo in popravo potovi L. 1919 in 1920. smo uredili vsa pota, ki vodijo od Koče na Korošici.

1. Nanovo se je napravil pot v Remskih Lesih; tako se turist izogne sitni strmini od Planinška na Vodole.

2. Napravili smo nov pot od koče na Bleke, kjer se druži z onim, ki vodi od Kocbekove koče na Ojstrico. Tako imamo zdaj dva pota na Ojstrico, kar je za kočo velike važnosti.

3. Popravili smo pot od koče na Prag pri Dedcu.

4. Dokončali smo pot na Planjavo.

5. Popravili smo pot iz Robanovega kota na Moličko planino, zlasti v spodnjem delu, kjer so napravljene nove stopnice.

6. Osnažil se je pot od Škarij na Klemenškovo planino. Ta pot je podružnica letos prepustila Mariborski podružnici za 600 K.

7. Pot na Ojstrico se je osnažil.

8. Zelo temeljito smo popravili Turski Žleb. Železni klini in stopnice so se zravnali ter žica popravila. Tu je bilo več let toliko snega, da se popravila sploh niso mogla izvršiti.

9. Kakor prejšnja leta smo tudi lani osnažili pot od Slapa pod Rinko na Okrešelj in dalje na Kamniško Sedlo.

Da se mreža potov izpopolni in naša podružnica deloma razbremeni, smo pridobili Mariborsko podružnico, ki prevzame napravo potov skozi Grlo, na Planjavo in drugod. Tako bomo s skupnimi močmi naše planine v kratkem v turističnem smislu popolnoma uredili, kar je za nas velike važnosti, ker bodo ravno Savinjska Alpe v Sloveniji najbolj obiskane.

c) Omeniti imamo tudi še planinsko nesrečo pod Brano. Na sv. Petra in Pavla dan se je smrtno ranil Valter Josek iz Celja in je še isti dan umrl. Slučajno navzoči načelnik je vodil rešilno akcijo, ki je zelo dobro funkcionirala. Načelnik je nesrečo popisal in poslal po nekem ljubljanskem turistu za vse ljubljanske dnevnike, da se tako preprečijo neresnična ali pretirana in za turistiko škodljiva poročila.

č) Za inventar naših koč smo dobili nekaj daril. Lekar Vojteh Arko v Celju je podaril za Frischaufov Dom zdravila, trgovec Ivan König v Celju pa dve šah-igri. Obema smo izrekli pismeno zahvalo.

Ker hoče Osrednji odbor urediti tudi vodništvo, smo predlagali nove vodnike, in sicer za Luče Ignaca Rosca in Franca Ložekarja, za Solčavo pa Ivana Prodnika.

Fran Kocbek.

Poročilo o delovanju Celjskega odseka „Savinjske podružnice Slov. Plan. Društva“ v letu 1920.

(Poročal g. dr. Milko Hrašovec na obč. zboru Savinjske podružnice S. P. D. v Žalcu, dne 21. aprila 1921.)

Celjski odsek Sav. pod. S. P. D. je v letu 1920 vsestransko deloval. Sestal se je v 16 odborovih sejah ter rešil pri istih vse tekoče zadeve. Tudi v preteklem letu je osredotočil svoje delo predvsem na dve točki: 1. Zanimanje za naše društvo v Celjskem mestu med vsemi sloji ter 2. spoznanje krasot gora našega okoliša. V prvi vrsti je nabiral naš odsek nove člane ter v Celju lani gotovo dosegel rekordno število, namreč 10 ustanovnikov in 218 rednih članov (med temi 90 novih). Na članarini in ustanovninini smo nabrali 2596 K, kar je predvsem zasluga naše neumorne blagajničarke. Letos bo število članov vsled zvišane članarine nekoliko manjše. Lani smo priredili v Celju svoj prvi planinski ples. Žal, da se te drugod tako popularne prireditve v Celju ne morejo udomačiti. Prvi planinski ples izkazuje malo udeležbo in mal dobiček. Vendar pa smo še od tega nakazali Savinjski podružnici 1000 K podpore. V preteklem letu s no napravili 10 društvenih izletov, katerih se je udeležilo skupno 283 članov in članic. Za se so naši člani in članice napravili mnogo krasnih izletov potom širne naše domovine.

Vsa pota v naši okolici smo nanovo markirali, kar je povzročilo našemu odseku obilo dela in stroškov. Nekaj se jih bo markiralo še letos. Vsled našega delovanja se je zanimanje za turistiko v našem mestu zelo dvignilo. Da to gibanje pospešimo, smo naslovili na vodstva ljudskih, meščanskih in srednjih šol v našem okolišu pozive, naj z

izleti po lepi daljši in bližnji okolici našo mladino navdušujejo za naravo, katere krasote nam odpira Slov. Plan. Društvo. Pozivi so bili uspešni in po poročilih, ki smo jih prejeli, je lansko leto naša mladina v impozantnem številu posetila vse bližje in daljne hribe našega okoliša. V „Novi Dobi“ smo priobčili celo serijo reklamnih podlistkov z natančnim popisom najlepših izletnih točk.

Pri železniškem inspektoratu drž. žel. v Ljubljani smo ustmeno in pismeno intervenirali radi uvedbe nedeljskega jutranjega turistovskega vlaka, ki bi iz Celja odhajal ob 4. do 5. uri zjutraj in omogočal krasne enodnevne ture. Žal da je bil naš trud tozadevno zaman, ker se je vodstvo železnic izgovarjalo z ogromnimi stroški. Tudi pri poštнем ravnateljstvu v Ljubljani smo pismeno in ustmeno intervenirali radi brzojavne in poštne zveze do Solčave. Dosegli smo vsaj to, da se je v letnih mesecih odredilo vsakodnevno pošto dostavljanje na ta način, da je jutranja pošta iz Ljubljane in Celja došla še isti večer v Solčavo.

Pomanjkanje denarnih prispevkov nam je onemogočilo izvršitev marsikakega važnega sklepa. Razen malenkostnih dohodkov iz dveh sodnokazenskih poravnjav smo dobili 500 K podpore od jugoslov. komisarijata za tujski promet v Ljubljani za popravilo razglednega stolpa na Tovstu. Kljub temu nismo naše podružnice obremenili niti z vinarjem ter smo ji celo nabrano članarino odšteli. Za bodoče leto imamo polno lepih načrtov, ki pa jih bomo mogli izvesti le tedaj, če bomo gmotno dovolj podprti.

Občni zbor Mariborske podružnice S. P. D. — Redni občni zbor za l. 1920 se je vršil dne 12. marca 1921 v restavracijskih prostorih gostilne Maribor.

Načelnik g. dr. Ljudevit Brence pozdravi navzoče ter poudarja, da je podružnica postala po številu članov jako močna; tudi gmotno stanje je povsem zadovoljivo. Zahvaljuje se vsem činiteljem, ki so pripomogli k temu uspehu. — Na Klopnem Vrh (1335 m) se je posrečilo dobiti za 10 let v najem lovsko kočo, s koje popravilo in ureditvijo se je takoj začelo. Tudi v Savinjske Alpe se bode raztegnil delokrog podružnice.

Poročilo tajnika g. Brunona Rotterja poda podrobne podatke o delovanju društva. Spominja se najprej umrlih članov gg. Martina Voha in inž. Mihe Gostiša; navzoči se dvignejo v znak žalosti s sedežev. — Podružnica je priredila l. 1920 prvi, a leta 1921 drugi planinski ples, ki sta obadva v vsakem oziru sijajno izpadla. Pri letošnjem je posebno ugajala „kmečka ohcet“; prirediteljem in udeležnikom gre posebna zahvala.

V tekočem letu je priredila podružnica več izletov; v posebnem je omeniti izlet na Obir, ki je bil spojen s planinskim taborom v Železni Kapli. — Pridobila se je lovsko koč grofa Zabeo iz Fale na Klopnem Vrh za dobo 10 let proti plačilu požarne zavarovalnine in z najemnino letnih 60 K. Podravska podružnica ima tam gostilniško koncesijo, katero izvršuje lovec Dolinšek v splošno zadovoljstvo. — V koči se je razporedila nova pečatnica. Ker je ta koč brez inventarja, je sklenil odbor naprositi mariborsko, planinstvu naklonjeno občinstvo, da po svojih močeh priskoči podružnici na pomoč z darili v opremljeni ali denarju. — V gostilni pri Sv. Urbanu se je razporedila spominska knjiga in pečatnica. — Prenovile in nadomestile so se kažipotne table po Pohorju in Kozjaku ter imata za to delo glavno zaslugo gg. načelnik in njegov oče.

Podružnica je štela v l. 1920 466 članov; letos se je prijavilo dosedaj 59 novih in 207 starih; tudi ostali člani se bodo pozvali k ponovnemu pristopu.

Odbor je imel v poslovnem letu 21 sej, pri katerih so se reševale vse društvene zadeve. — Radi preobilice drugega dela je sklenil sedanji odbor svoj odstop ter prosi, da se pri sledečih volitvah izberejo samo res delavni in navdušeni planinci, ki bodo s svojim vstopom v odbor jamčili, da hočejo delovati z vso vnemo za procvit podružnice.

Na predlog načelnika Savinjske podružnice, g. nadučitelja Kocbeka, smo raztegnili svoj delokrog v Savinjske Alpe in prevzeli potom nakupa pot od Škarj na Klemenškovo planino in naprej v Logarsko dolino. — Izdelala se bodo še sledeča pota: a) od Rjavčevega vrha skozi Grlo v Logarsko dolino, b) od Škarj na Planjavo, c) pod Škarjami gornji pot na Ojstrico, d) čez Škrbino v Robanov Kot, e) od Škrbine na Krofičko, f) od Škrbine na Ojstrico, ki je sedaj še plezalna tura. Tudi se kupi stavišče na Planinščici, kjer se v doglednem času postavi Mariborska koča.

Z izgubo Koroške je odvzet najkrajši in najlepši dohod čez Železno Kaplo — Pastirkovo sedlo v Logarsko dolino. Vsled tega bo treba delovati na to, da se dobi avtomobilna ali električno železniška zveza od Prevalj v Črno, odkoder se nadaljuje pot do Solčave. Tudi radi dobave turistovskega vlaka, ki bi vozil ob sobotah in dneh pred prazniki, kakor tudi ob nedeljah in praznikih v zgodnjih popoldanskih urah, bo potrebno ukreniti. Tozadevno se bo obrnilo društvo na obratno ravnateljstvo Juž. žel.

„Planinski Vestnik“ je začel zopet izhajati; priporoča se vsem članom v naročbo. — Pripominja se, da sta izdala naš tajnik in načelnik Savinjske podružnice S. P. D., g. nadučitelj Kocbek, po preteku šestih let zopet „Planinski koledar“, katerega čisti prebitek je namenjen za povečanje koče na Korošici. Ako ne bo zanj večjega zanimanja, se bode morala skoraj gotovo izdaja za leto 1922 opustiti, osobito zaradi visokih tiskovnih stroškov. — Tajnikovo poročilo se vzame na znanje.

Sledi poročilo blagajnika g. Avgusta Pauliniča, iz katerega posnemamo, da je imela podružnica v poslovnem letu K 180.500,65 dohodkov in K 103.404,14 stroškov. — Računski preglednik g. Roglič potrdi pravilnost računov in predlaga absolutorij. — Sprejeto. —

Poročilo markacijskega odseka poda g. Ivan Kravos. G. načelnik je markiral sledeča pota: Iz Fale k Sv. Duhu, od Sv. Urbana k Sv. Križu in od Sv. Bolfenka k Ruški koči. Pritrdilo se je okrog 10 kažipotnih tabel. Poročevalec omenja, da se bo moral prihodnji markacijski odsek temeljiteje baviti z delom, ker je večina markacij v jako slabem stanju.

Pri volitvah so bili izvoljeni sledeči gg.: načelnikom dr. Ljudevit Brence, tajnikom dr. Karel Škapin, blagajnikom Ignacij Baloh, odbornikom: Jaka Zupančič, Ivan Kravos in Ferdo Pinter, namestnikom Pišek Franjo in Hočevnar Ciril, rač. preglednikom prof. Brolih in Roglič; v markacijskem odseku so: Kravos Ivan, Majer Franček, Tiefengruber Karol in Novak Albin.

Gosp. Roglič predlaga, da se izreče odstopivšemu odboru za njega neumorno delovanje zahvala. — Se zgodi.

Po daljši debati glede markiranja potov zaključí načelnik občni zbor ter izreče upanje, da bo prihodnji bolje obiskan kakor sedanji.

B. R.

Obzor.

Aljaž-zlatomašnik. Na dan svojega godu, 25. julija, je obhajal naš častni član „Triglavski župnik“, g. svetnik Jakob Aljaž petdesetletnico svojega mašništva. Od blizu in daleč so prihiteli znanci in prijatelji častit slavljenca. Tudi Osrednji odbor S. P. D. je častital po svojem odposlancu najzaslužnejšemu in najstarejšemu slovenskemu planincu. — Ime preč. g. zlatomašnika je neločljivo združeno z razvojem S. P. D. Koliko je g. Aljaž storil v prvih desetletjih za društvo, ko se je moralo boriti z raznimi težkočami na vseh koncih in krajih, nam pričajo zapisniki odborovih sej v dotič-

nih letih. Zakaj ni bilo skoraj seje, da bi se ne bilo prebralo kako daljše ali krajše njegovo poročilo. Nekatere prvih planinskih stavb so takorekoč izšle iz njegovih rok. Zato ni naključje, da obhajamo letos tudi petindvajsetletnico „Aljaževe koče“ v Vratih (otvorjene 9. VII. 1896), Triglavske koče (10. VIII. 1896) in kapelice na Kredarici.

Kapelica bi bila imela biti blagoslovljena 30. IX. 1896; zaradi slabega vremena pa je bila slovesnost preložena na 12. VIII. 1897.— Pred petindvajsetimi leti in še dolgo časa pozneje je bil namreč naš Aljaž edini steber slovenskega planinstva v Triglavskem pogorju in omenjene stavbe so bile postavljene na njegov nasvet in po njegovih načrtih, da, večino stroškov za kapelico je nosil on sam. Zato mu ostane S. P. D. vedno hvaležno in dokler bo slovenski planinec hodil po Triglavskem pogorju, tako dolgo bo živelo našega častnega člana Aljaževo ime!

Zato kličemo našemu „Triglavskemu župniku“ ob njegovi zlati maši in šestinsedemdesetletnici njegovega življenja: Še na mnoga, čila, vesela in zdrava leta!

Kunaver Pavel, Na planine.—Ljubljana, 1921, Natisnila in založila Učiteljska tiskarna. (139 strani, 16 slik)

Ob tej knjigi sem si oddahnil; vendar enkrat slovstveno delo, ki se mu ne kaže mukotrpno stvarjanje in mu ni vtisnjen viden ali neviden pečat stranskega namena in vsiljivosti! Ne! Ta sveža, skozi in skozi prirodna knjiga diha zdravi zrak pristnosti, nepokvarjenega življenja, značajne resnosti poleg bistrega veselja; odseva iz nje moč odločnosti, pa tudi zavest o človeški slabosti; vsakemu stavku se vidi, da ga je zapisal mož, ki je vse, kar je zapisal, do jedra preudaril ter duševno in telesno preizkusil; sad svojega preudarjanja in izkušnje je položil kot dober učitelj pred rojake, zlasti pred mladino, ki ji je tako treba vodstva. Tako smo dobili ne samo najboljšo planinsko knjigo, ampak tudi izboren vzgojni spis, vzgojen za stare in mlade. Prav posebno pa še dobro de našemu očesu in našemu srcu, da se knjigi kar nič ne pozna beda in skrb in zmedenost zadnjih sedem bridkih let, ne pozna se, ne po pisavi ne po duhu ne po tendenci ne po zunanji obliki; res, niti po obliki!

Le pravi planinec je mogel spisati to knjigo; do dna duše jo bodo uživali seveda najprej takisto pravi planinci, ki z žarečimi očmi in s slastjo v srcu stopajo, plezajo, občudujejo, sanjarijo, se spominjajo in pozabljajo po potih, ki so jih tudi sami prehodili nekdaj in jih še upajo kdaj prehojati, ter v mislih, ki so jih mislili skupno s pisateljem; a v vnuemo in probudo bo knjiška služila tudi vsem, ki ljubijo božji svet in gore, njega cvet; tudi te bodo gore pritegnile v svoje blažilno okrilje.

Pridno je zbiral precejšnje število let naš znani veleturist Pavel Kunaver snov za to knjigo, pač ne da bi naravnost mislil na knjigo. Ako govorimo o snovi, ne mislimo baš na obsežno planinsko slovstvo, ki ga je prečital, ampak na večletne planinske doživljaje v vseh krasnih prilikah in vseh opasnih neprilikah, kakor jih nanese planincu izkustvo v različnih gorskih položajih in v vseh letnih časih. Baš to bogato osebno izkustvo daje knjigi mikaven značaj neposrednosti in mikavnosti, ker na vsak korak sledimo pisatelju, ki piše le to, kar je doživel, in doživlja to, kar bi rad da tudi mi doživljamo.

Po stvarni vsebini bi knjigo sicer morali imenovati učbenik planinstva; vendar pa ji je čisto pravilno izbran naslov „Na planine“, torej v obliki pobudnosti. Saj vsebuje res navodila planincu, a povsod v obliki dejstvenega dogajanja v določenih krajih in v določenem času, navadno tudi z določenimi osebami; ko se govori o boju z elementi, se n. pr. na str. 47. živo in svarljivo opiše nesreča Dr. Cerka, Ta način uprizorjanja daje knjigi mikavnost spominov in anekdotstva.

Knjiga naj nam toraj privzgoji mnogo pravih planincev! Saj prav poudarja, da je planinstvo šola za utrditev značaja (str. 11); tam se učimo samozatajevanja, energije, vztrajnosti (str. 9), se odvajamo poltnosti in pijančevanju (str. 8), se divimo moččnosti narave in skromno uvidimo, kako majhni smo; nepozabni so nam srečni trenutki, ko ne vemo nič za vse smešne malenkosti, zaradi katerih se ljudje tam doli bijejo, ljubijo, sovražijo in si belijo glave (str. 10).

Podrobnosti vsebine ne bom navajal; na kratko je v njej zapopadeno vse, s čimer se naj planinec opremi, telesno in duševno, in kako se naj vede na potu v vseh položajih. Za tiste pa, ki se hočejo sami temeljito upoznati s planinstvom vobče in z našimi gorami posebej, je na koncu pridejan dokaj obsežen s znamek planinskega slovstva; strokovni spisi so po večini nemški. Pri slovstvu pogrešam; Costa „Errinerungen“ (tu so opisi prvih tur na Triglav), nadalje Meyerjevega (bibliografski institut) vodnika po Alpah ter Dr. Roschnik „Führer durch die Julischen Alpen“, iz leta 1914 (turistovsko, zlasti za težje in plezalne ture izborna knjiga, neprijetna nam le zaradi nacionalnega stališča pisateljevega). Med slovstvom tudi ne najdem sploh najboljšega in najpopolnejšega vodnika po vseh slovenskih planinah, to je obsežne češke knjige (349 strani), v obliki in natančni zasnovi, kakor so Baedekerji, namreč „Slovinské Alpy a Primofí“, ki jo je izdal leta 1910 „Česki odbor“ „Slov. Plan. Dr.“

Vsi bodoči in sedanji planinci, knjigo v roke!

Dr. J. T.

Nesreča v Savinjskih planinah. 1) Dne 28./6. t. l. sta hotela mlada navdušena planince, gimnazijec V. Kajzelj in realec K. Tauzher preplezati silovito strmo steno Turske gore nad Turskim Žlebom. Prišla sta že jako visoko. Na nekem zelo strmem mestu je T. hotel slediti K., ki je stal za dolžino vrvi nad njim. T. je bil privezan z vrvo čez pas, K. pa jo je držal le v roki. Naenkrat je čutil K. silen potegljaj; T. je zdrčal v prepad. K ga ni mogel obdržati in vrv, ki mu je ušla iz rok, mu je odrgnila kožo. Tauzherja so našli nekaj dni pozneje z razbito glavo v steni malo nad Turskim Žlebom; vodnik Ošep ga je z veliko težavo spravil z izredno eksponiranega mesta doli. Vzrok nesreče je bilo najbrže nepravilno ravnanje z vrvo.

Planinci morajo biti navezani na 12 do 13 mm debeli vrvi, kar se je v tem slučaju le deloma zgodilo, ker je bil le T. navezan. Zavarovanje ni bilo zadostno, ker je imel K. vrv le v roki, teči pa bi morala za kakim varnim skalnim pomolom; če to ni mogoče, mora biti navezani prednik tako dobro oprt, da ga ne premakne vsaka sila z mesta. Vrv naj v takem slučaju teče čez koleno oprtega in klečečega turista in okoli lakti, da je trenje večje. Vrv naj bo vedno toliko napeta, da je vsak sunek izključen, ker ravno prednik lahko dobro zavaruje sledečega turista. Ako pa je mesto tako izpostavljeno, da se ni mogoče zavarovati na opisani način, zabije naj se v steno zadostno močan kavelj, ki nadomestuje skalni pomol. Previdnost naj bo plezalcu prva lastnost. Kjer ne pomagata ne previdnost ne pametni pogum in je življenje po nepotrebnem riskirano, naj se planinec pravočasno obrne, kar ni sramotno! Neodgovorno je izpostavljati lastno in tuje življenje, opusčajoč pravila in sredstva opreznosti.

2) 6/7. t. l. sta dva dijaka plezala čez Hudi Prask na Mrzlo goro. Prezgodaj sta se lotila stene nad Škrbino v Grebenu. Dijaku P. se je odtrgala precejšnja skala, ki ga je vrgla v škrbino in mu prizadejala notranjih poškodb. Te nesreče bo kriva pač prevelika gorečnost mladine, ki se prezaupljivo poda v krušljive stene. Skalovje nad Hudim Praskom je sila rušljivo, na kar bi morala opozoriti planinca že mestoma rdečkasta barva sten. Prijemov ne smemo nikoli vleči k sebi; prijem moramo potiskati nazaj v ležišče in ga kljub temu izrabljati kot oprimek! K temu je treba vaje, izkušenosti in pazljivih oči. Bolje prijeti za mal oprimek žive skale, kakor za velikega napokanega!

Mladina, odobrujemo Tvojo navdušenost in ljubezen do planin, a nujno Ti priporočamo mnogo več opreznosti! Lepo in častno je. dati življenje za domovino, a škoda je ga vreči preč tam, kjer nič ne koristi človeštvu, škoduje pa domačinu in ugledu planinstva!

P. K.

Zahvala. Dne 17. 18. t. m. sem napravil izlet Mojstrana — Triglav — Triglavska jezera — Bohinj. Pri tem izletu sem pozabil v Aleksandrovi koči svoj fotografski aparat, katerega je iz prijaznosti prinesel v Bohinj gospod Dežman, obratni vodja iz Ljubljane, pri katerem sem ga lahko zopet dobil. Za njegovo prijaznost in trud se mu najiskrenejše zahvaljujem. Bruno Parma.

Najdena cigaretna doza. Gospod Bruno Parma, asistent j. ž. v Mariboru, Tattenbachova ulica št. 19 I, nam poroča, da je našel na poti iz Aleksandrove kočice do Triglavskih jezer (na najvišjem prelazu) cigaretno dozo. Lastnik te doze naj se obrne na omenjenega najditelja. Seveda je treba, da vpošlje tudi opis doze, kakor tudi prilično vsebino.

Darila. Društvu so darovali: g. Oskar Zilič K 120; g. J. Vrečko, ravnatelj juž. žel. K 400; g. Milan Hauptman, Jesenice, mesto venca na krsto umrlemu bratu Josipu Hauptmanu K 100.

Cepin znamke „Tulpmes“ se je našel v Turskem Žlebu. Dobi se pri tur. kl. „Skala“.

Vsebina: Dr. H. Tuma: Planina Črni vrh nad Sočo 1513 m (str. 89). — Fr. Bračun: K Sv. Joštu (str. 93). — Branimir Gussich Zagreb: Lička Plešivica (str. 98). Društvene vesti: Organizacija skupnosti med Jugoslovanskimi in Čehoslovanskimi planinskimi društvi (str. 101), Savinjska podružnica „Slov. Plan. Društva (str. 105), Občni zbor Mariborske podružnice SPD. (str. 108). — Obzor: Aljaž-zlatomašnik (str. 109), Kunaver Pavel, Na planine (str. 110), Nesreča v Savinjskih planinah (str. 111), Zahvala, Darila, Najdena cigaretna doza, Cepin (str. 112).

Urednik dr. Josip Tominšek v Mariboru. — Izdaja in zalaga Slovensko Planinsko Društvo v Ljubljani (Osrednji odbor). -- Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.